

บทสรุปและขอเสนอแนะ

คัมภีร์พุทธบาทมงคลเป็นคัมภีร์ที่รจนาขึ้นในประเทศไทย ในสมัยที่ความรู้ภาษาบาลีเสื่อมลงแล้ว เนื้อเรื่องกล่าวถึงความหมายของมงคล ๑๐๘ เทียบกับพระคุณลักษณะของพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นการแสดงความคิดเกี่ยวกับพระพุทธบาทในด้านธรรมา-
ธิษฐาน ข้อธรรมต่าง ๆ ที่กล่าวถึงมีปรากฏในที่ต่าง ๆ เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา และคัมภีร์อื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความรู้ของผู้รจนาคัมภีร์ที่ได้ศึกษาค้นคว้าจากคัมภีร์ต่าง ๆ หลายคัมภีร์ ลักษณะสำนวนภาษาที่ใช้ในคัมภีร์นี้เป็นลักษณะของภาษาบาลีที่เสื่อมลงแล้ว มีการแจกศัพท์ดั่งค่าง ๆ ไม่แน่นอน บางครั้งใช้ศัพท์บาลีที่ใช้ในภาษาไทยประโยคที่ใช้เป็นประโยคแบบง่าย ๆ นิยมใช้คำชยานามแบบวิภक्तिคตา จากการชำระตรวจสอบคัมภีร์พุทธบาทมงคลทั้ง ๘ ฉบับพบว่า เนื้อหามิได้แตกต่างกัน ที่ต่างกันเป็นความแตกต่างทางด้านการจาร จารสระ พยัญชนะ และนิคหิตคกบาง ผิดบาง เป็นต้น

ในด้านประวัติความเป็นมาของการสร้างรอยพระพุทธรูป แต่เดิมมีการจำหักศิลาเป็นภาพพระพุทธรูปแทนรูปพระพุทธรูปที่เสาพระสถูปต่าง ๆ ในประเทศอินเดีย รอยพระพุทธรูปที่พุทธศาสนิกชนเคารพบูชากันในประเทศต่าง ๆ มี ๒ ประเภท คือ รอยพระพุทธรูปที่เชื่อกันว่าพระพุทธรูปประทับไว้ จัดเป็นบริโภคเจดีย์ และรอยพระพุทธรูปที่สร้างขึ้น จัดเป็นอุเทสิกเจดีย์ จากการศึกษาวิจัยพบว่า มิได้มีข้อความกล่าวไว้ในพระไตรปิฎกว่าพระพุทธรูปประทับรอยพระบาทไว้ในที่ใด แต่มีกล่าวไว้ในคัมภีร์ปญฺจุสุทนี อรรถกถามัชฌิมนิกาย อุปริ ปิณฺณาสกฺวา พระพุทธรูปประทับรอยพระบาทไว้ที่ริมฝั่งแม่น้ำนิมมทานที และที่ภูเขาสูวระนบรรพต และในมหาวงศ์กล่าวไว้ว่า พระพุทธรูปประทับรอยพระบาทไว้ที่ภูเขาสุมณภูฏ ในประเทศลังกา

คือเรื่องราวพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นในประเทศที่นับถือพุทธศาสนาซึ่งกำลังก้าวขึ้น
นิยมสร้างรอยพระพุทธรูปที่มีลวดลายมงคล ๑๐๘ ปรากฏอยู่ในรอยพระพุทธรูปด้วย
ลวดลายเหล่านี้มิได้มีชื่อปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก แต่มีปรากฏในคัมภีร์สุมังคลวิลาสินี
อรรถกถาที่ชินิกาย มหาวรรค เพราะฉะนั้นชาวลังกาและผู้ที่นับถือพุทธศาสนาซึ่งกำลังก้าว
ขึ้นได้รับอิทธิพลความคิดเรื่องพระพุทธรูปจากอรรถกถาพระไตรปิฎกและมหาวงศ์

ลวดลายมงคล ๑๐๘ ที่ปรากฏในคัมภีร์ต่าง ๆ และบนรอยพระพุทธรูปที่สำคัญ ๆ
เมื่อเปรียบเทียบกับที่กล่าวในคัมภีร์พุทธรูปมงคลแล้ว มีข้อความแตกต่างกันทั้งในด้านวัตถุ
มงคลและจำนวนมงคล อนึ่งมงคล ๑๐๘ ที่ปรากฏในคัมภีร์ต่าง ๆ เหล่านี้มีจำนวนไม่ครบ
๑๐๘ ถวนตามชื่อที่เรียก เหตุที่เรียกว่ามงคล ๑๐๘ นั้นเป็นเพราะถือเลข ๑๐๘ เป็นเกณฑ์
เท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้งานวิจัยเรื่องพระพุทธรูปสมบูรณยิ่งขึ้นจึงควรที่จะมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม
ดังนี้

๑. ศึกษาการเพิ่มลวดลายมาเป็นมงคล ๑๐๘ ว่ามีสาเหตุเกิดจากอะไร
๒. ขณะที่ศึกษาวิจัยคัมภีร์พุทธรูปมงคลอยู่นี้ ผู้วิจัยได้พบคัมภีร์หนึ่งชื่อ สมบุตญญา
วณณา ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่มีอยู่ในหอสมุดแห่งชาติ จึงควรที่จะมีการตรวจชำระ แปล และศึกษา
เชิงวิเคราะห์คัมภีร์สมบุตญญาวณณา เพื่อให้ได้ทราบถึงเรื่องราวที่ปรากฏในคัมภีร์สมบุตญญา
วณณา
๓. ศึกษาความคิดวัตถุประสงค์การบูชาที่สำคัญอื่น ๆ เช่น เจตีย์ เป็นต้น